

legis Dei converterent. Nec potest hereticus de iure petere restitutionem 10
aliquorum ex eo, quod nichil potest possidere, ut *XIIII q. 1 in summa*.⁴⁶⁷

O Domine Deus, putasne videbo, putasne durabo, putasne inveniet
me illa benedicta hora, in qua sic meretrix apocaliptica denudaretur
et carnes eius igne tribulacionis concremarentur! Spero videre bona 05
Domini, ut det in cordibus eorum, quod faciant, quod illi placitum
fuerit!

Et tantum de possidere et non possidere pro presenti, semper tamen
paratus melius informari a quocunque.

Et quia parum est ad salutem relinquere exteriora illa, que possidemus, 10
nisi et relinquamus et abnegamus nosmetipsos, ideo dicit Salvator
Luce XI: » Si⁴⁶⁸ quis vult post me venire, abneget semetipsum et tollat
etc. Abnegare seipsum est difficilimum, cum nemo⁴⁶⁹ carnem suam odio
libenter habeat. *Unde Crisostomus super Matheum*: » Incipe⁴⁷⁰ resistere
124r^b desiderii, et tunc intelliges, quam fortes sunt spiritus desideriorum 15
malorum, qui te persequuntur. Hec est pugna periculosa, et hec est
gloriosa victoria. Qui poterit odire quod amat, et amare quod odit? »
Unde Leo papa in Sermone: » Vim⁴⁷¹ sibi factura est anima, ut palmam
laborum, quam sibi subtrahi multis inimicis adversantibus sentit,
viribus contendat eripere. » *Ysydorus De summo bono*: » Tales⁴⁷² non 20
habent premium, qui laboris certamen non habent. » Ideo dixit Salvator
Mathei XI: » Regnum⁴⁷³ celorum vim patitur et violenti rapiunt illud. »
Unde:

» Spernere⁴⁷⁴ mundum, spernere nullum, spernere sese,
spernere se sperni, quattuor ista valent. »

25

M 130r *Sic Paulus gloriatur*, quia » ter⁴⁷⁵ / virgis cesus, semel lapidatus, ter
naufragium passus « etc., ut in *epistolis suis patet*. Et sic apostoli » ibant⁴⁷⁶
gaudentes a conspectu concilii, quoniam digni habiti sunt pro nomine «
etc., ut in *Actibus*. *Unde sequitur*: » Et⁴⁷⁷ tollat crucem suam. » Non
Petri, non Pauli nec alterius, quia dicerent forte: » Ite⁴⁷⁸ potius ad venden- 30
tes et emite vobis, ne forte non sufficiat nobis et vobis. » *Ymmo secundum*
*Augustinum*⁴⁷⁹ tunc proderit nobis Christi passio, si assit nostra imitacio.
124v^a Frustra enim/sanctos honorat, qui sanctorum spernit sanctitatem.
Unde dixit Salvator: » Si⁴⁸⁰ potestis bibere calicem, quem ego bibiturus
sum « etc. Ideo dicit » tollat⁴⁷⁷ crucem suam. » *Unde Augustinus in Sermone*: 35

02 aliquorum: aliquarum *U* — ut *XIIII q. 1 in summa*: ut *XXIII q. VII c. II*
et *III* quasi ad unam magnam columpnam. Et ideo domini temporales iuste et
catholice auferant et auferent ab huiusmodi anticristis et maximis hereticis, ut
XIIII q. 1 in summa U; cf. p. 67, 38—40. — 03 Deus, putasne videbo, putasne durabo
om. U — 06 faciant: facient *M* — 12 et tollat *om. M* — 15 intelliges: intelligas *M* —
fortes *em.*: fortis *UM* — sunt *em. sec. Iohannis Siloensis Collectam, ed. Molnár, f.*
96a², p. 132: sit *UM* — sunt spiritus: spiritus sit *M* — 17 poterit: potuerit *M* —
18 palmam: palillam *M* — 19 quam: qui *U* — 20 Ysydorus: Ysodorus *M* — 23 Unde
om. U — 24 verba spernere sese, spernere, sperni, quattuor ista valent in *U*
rubro colore (sicut versus) designantur — 25 valent: valet *M* — 26 semel lapidatus:
ter lapidatus *M* — 27 naufragium: naufragia *M* — ut... patet *om. U* — 28 habitus:
abiti *M* — pro nomine *om. M* — 29 ut in *Actibus om. U* — tollat: tollet *M* — 31 et
emite vobis *om. M* — 34 quem... sum *om. U*

01 » Tota⁴⁸¹ vita cristiani hominis, qui secundum ewangelium vivat, cruciat
et martirium est. » *Gregorius in Moralibus*: » Et⁴⁸² Paulus nec mundi
gloriam querebat nec a mundi gloria ipse querebatur, et se mundo et
mundum sibi crucifixum esse gloriatur. » *Quod et Apostolus Gallatheorum V*:

05 » Qui⁴⁸³ Cristi sunt, carnem suam crucifigunt cum viciis et concupis-
cenciis. » *Super quo dicit Augustinus*: » Congruit⁴⁸⁴ nostre devocioni,
ut qui Domini crucifixi passionem celebramus, reprimendarum carnalium
voluptatum crucem nobis faciamus. » *Ambrosius super Luce*: » Non⁴⁸⁵
amanti divicias, non amanti honores, non amanti que sua sunt, sed que
10 Iesu Cristi; non amanti que videntur, sed que non videntur; non cupido
vite, sed ei qui festinat dissolvi et esse cum Cristo crucifixus est mundus.
Hoc est enim crucem tollere et sequi Christum, ut et nos moriamur et
sepeliamur cum eo. » *Bernhardus in Floribus*: » Circuire⁴⁸⁶ possum,
Domine, celum et terram, mare et aridam, et nusquam te inveniam nisi
15 in cruce. Ibi dormis, ibi pascis, ibi cubas in meridie. Crux enim tua fides
est, cuius latitudo / caritas, longitudo longanimitas, altitudo spes, 124v^b
profundum timor. In hac cruce te invenit, quicumque te invenit. In hac
cruce anima suspenditur a terra et dulcia poma de ligno vite decerpit. »

I Petri II: » Hec⁴⁸⁷ est enim gracia, si propter conscienciam Dei
20 sustinet quis tristitiam paciens iniuste. Que est enim gracia, si peccantes
et colaphisati suffertis? Sed si bene facientes et patienter sustinetis,
hec est gracia aput Deum. » *Et ibidem IIII*: » Nemo⁴⁸⁸ autem vestrum
paciatur quasi homicida aut fur aut maledicus aut alienorum appetitor.
Si autem ut cristianus, non erubescat. » *Bernhardus De consideracione*:

25 » O⁴⁸⁹ ambicio ambiencium crux, quomodo omnes torques omnibus
places? Nil acerbius cruciat, nil molestius inquietat, nil tam aput miseros
mortales celebrius hiis negociis est. An non limina apostolorum plus
ambicio quam devocio terit? » *Idem super Psalmo Qui habitat*: » Omnes,⁴⁹⁰
que sua sunt, querunt, non que Iesu Cristi. Ipsa quoque ecclesia dignitatis
30 officium in turpem questum et tenebrarum negocia transire permittit;
nec / in hiis animarum salus est, sed fluxus queritur diviciarum. Propter
hoc contendunt, propter hoc frequentant ecclesias, missas celebrant. »
Ambrosius in libro De virginibus: / » Collum⁴⁹¹ chathena constringit, M 130v
pedes conpedes includunt; nil refert, an corpus auro ligatur an ferro,
35 si cervix premitur, nichil precium iuvat, nisi quod vos, mulieres, estis
miserabiliores quam qui publico iure dampnantur. Illi optant exui,
vos ligari; mulier sic ornata est domus omnium demonum infernalium. »
Hec ille. Et de illo vide circa primam petitionem oracionis dominice.

Ysydorus De summo bono: » Qui⁴⁹² crucem portat, debet et mundo
40 mori. Nam ferre crucem mortificare seipsum est. Ferre et non mori

01 cruciat et martirium est: crux est atque martyrium *MPL* — 02 Et Paulus:
Quia Paulus *M* — 04 Quod et: Idem *M* — Apostolus Gallatheorum: Apostolus
ad Gallatas *M* — 13 possum: possunt *U* — 22 autem: enim *M* — 23 maledicus:
maleficus *M* — 25 torques: torquens *MPL* — 26 nil tam aput: multam aput
M — 29 ecclesia dignitatis officium: ecclesiastice dignitatis officia *MPL* — 30
transire permittit: transiere *MPL*: permittit *om. MPL* — 32 contendunt: ton-
dentur *MPL* — 33 De virginibus: De virginitate *M* — 36 miserabiliores: miser-
abiles *U* — 39 Ysydorus: Ysodorus *M* — et mundo: in mundo *M* — 40 Nam ferre:
Nam tam ferre *M*

symulacio ypocritarum est. « *Bernhardus*: »Ve⁴⁹³ semel et iterum pauperibus superbis, ve, inquam, semel et ve iterum portantibus crucem Christi et non sequentibus Christum: quia nimirum cuius participantur passionibus, humilitatem sectari negligunt. Duplici quippe contricione conterentur, qui huiusmodi sunt, cum et hic pro temporali gloria se affligunt, et in futuro pro interna / superbia ad eterna supplicia pertrahuntur. « *Ysidorus De summo bono*: »Qui⁴⁹⁴ ad hoc devocionem sanctitatis pretendunt, ut aliis quandoque preesse possint, illi non Christi discipuli, sed pravitatis sectatores existunt, quia non pro Deo, sed pro seculi honore portare student crucis laborem. « *Bernhardus in Apokalipsim*: »Ve⁴⁹⁵ portantibus crucem, nisi sicut Salvator suam, sed sicut ille Cireneus alienam. Ve citharedis, citharisantibus, non ut illi apokaliptici in citharis suis, sed vere ut ypokrite in alienis. « *Augustinus De cristianis*: »Quid⁴⁹⁶ enim prodest, si de aureo annulo sigillum facias et putridas paleas intus recludas? Quid prodest, si signum Christi in ore, fronte, pectore ponimus, et intus in anima crimina et peccata recondimus? Qui enim male cogitat, male loquitur, male operatur, si se emendare noluerit, quando se cruce signat, peccatum illius non minuitur, sed augetur. Multi enim, dum ad furtum aut adulterium vadunt, si pedem inpegerint, signant se cruce, et tamen de malo opere se non revocant. Unde nesciunt, miseri, quia per signum crucis includunt in se demones magis, quam excludunt? « *Hec ille*. / Et de ista materia vide, ubi dictum est de ymaginibus ante materiam de commendacione passionis Christi.

Bernhardus in Sermone: »Neminem⁴⁹⁷ audiamus, fratres, non carnem et sanguinem, non spiritum quemlibet, descensum a cruce suadentem. Persistamus in cruce, moriamur in cruce, deponamur aliorum manibus, non nostra levitate. « *Ieronimus in epistola*: »Licet⁴⁹⁸ sparso crine et scissis vestibus ubera, quibus te nutrierat, mater ostenderit, licet in limine pater iaceat, percalcato patre perge, siccis oculis ad vexillum crucis evola. Solum pietatis genus est esse in hac re crudelem. Veniet postea dies ille, quo victor revertaris ad patriam. « *Hec ille. Bernhardus in Sermone beati Andree*: »Triplitem⁴⁹⁹ possumus considerare statum vel triplex gaudium, scilicet incipiencium, proficiencium et perfectorum. M 131r 'Incium / enim sapiencie timor Domini', medium spes, caritas plenitudo. Qui iniciatur a timore, Christi crucem sustinet patienter; qui proficit in spe, portat libenter; qui consumat in caritate, amplectitur eam ardentem. Solum iste est, qui dicere potest quia 'amator tuus semper fui, / o bona crux, et desideravi te amplecti'. « *Hec ille. Unde* »qui⁵⁰⁰ amat patrem suum plus quam me, non est me dignus.

01 pauperibus superbis: pauperibus fratribus U — 06 pro: per M — pertrahuntur: protrahuntur M — 07 Ysidorus: Ysodorus M — 08 possint, illi... discipuli... sectatores existunt... student: possit, ille... discipulus... sectator existit... studet U — 11 sed em. sec. MPL: vel UM — 12 apokaliptici: apokalipti U: de Apocalypsi MPL — 18 cruce: cruci M — 20 cruce: cruci M — Unde: Et MPL — 28 scissis: cissis M — 29 percalcato patre perge: per calcatum perge patrem MPL — 30 evola em. sec. MPL: esse volo U: te volo M — 33 gaudium: gradum MPL — 35 a timore: a om. M — 36 consumat: consumatur U — amplectitur: amplectatur M — 38 amat: habet U

01 Et tantum de isto tercio.

Dixi, quod in debito modo querendi quarto oportet attendere finis utilitatem, ut queras, cuius utilitatis sit inveniri. Unde psalmista: »Querite⁵⁰¹ Dominum et vivet anima vestra.« »Cum⁵⁰² enim Deus sit vita anime, anima vero vita corporis, et sicut corpus vivere non potest anima absente, ita non nisi Deo presente anima vivere valet. Habet itaque anima Deum sibi presentem per gratiam, que vivens peccatum suum confitetur, eamque vita, que Deus est, inhabitat, quam inhabitando vivere facit. Si autem illam inhabitat, ergo templum sancti Spiritus est facta, ergo illuminata est, ergo a tenebris peccatorum expiata est, ergo templum dyaboli esse desiit, que ad lucem venit, respectus cuius tenebras fugat. Nulla enim (ut ait Apostolus) 'convencio Christi ad Belial,' nulla 'participacio lucis ad tenebras,' nulla 'communicacio iusticie et iniquitatis,' nullus 'consensus templo Dei cum ydolis'. « *Hec De pen. di. 1 § Si antequam*.

Ecce, quanta utilitas habere dilectum: / *Augustinus in Soliloquio*: »Constanter⁵⁰³ Deo crede, eique totum te committe, quantum potes. Noli velle esse quasi proprius et in tua potestate, sed eius, clementissimi et utilissimi Domini te servum esse profiteri. Ita enim te ad se sublevare non desinet nichilque evenire permittet nisi quod tibi prosit, eciam si nescias. « *Hec ille*. O magna utilitas! Sic docuit »Tobiam⁵⁰⁴ filium suum « *Thobie IIII*: »Omni⁵⁰⁵ tempore benedic Deum et pete ab eo, ut vias tuas dirigat et omnia consilia tua in ipso permaneant. « *Psalmista*: »Revela⁵⁰⁶ Domino viam tuam et ipse faciet « et »non⁵⁰⁷ dabit in eternum fluctuacionem iusto. « *Gregorius in Omelia*: »Ubique⁵⁰⁸ nobis occurrit superna medicina, quia dedit homini precepta, ne peccet et peccandi tamen dedit remedia, ne desperet. « *Idem*: »Conditor⁵⁰⁹ noster mira dispensacione consilii et culpas respicit et vivendi tempus inpendit, ut longiora vite spacia aut converso fiant adiutorium itineris aut non converso augmentum dampnacionis. « *Idem in Moralibus*: »Deus⁵¹⁰ ipse manet intra omnia, ipse extra omnia, ipse super / omnia, ipse infra omnia; superior est per potenciam, inferior per sustentacionem, exterior per magnitudinem, interior per subtilitatem. « *Augustinus in epistola*: »Deus⁵¹¹ totus oculus est, totus manus, totus pes. Totus oculus, quia omnia videt, totus manus, quia omnia operatur, totus pes, quia ubique est. « *Augustinus in Meditationibus*: »Quis⁵¹² est Iesus / nisi Salvator? Ergo propter temetipsum esto michi, Iesus, noli sic attendere malum meum ut obliviscaris bonum tuum! O bone Domine, si ego admisi, unde me dampnare potes, tu non amisisti, unde salvare soles? « *Bernhardus*: »Iesus⁵¹³ in aure melos, in ore mel, in corde iubilus. « *Idem super illud*

02 quarto om. U — 03 psalmista: Psalmus M — 12 ut ait Apostolus: ut Apostolus ait U — 14 nullus: nullius M — 16 Soliloquio: Sololoquio M — 17 te om. M — 20 evenire: devenire M — permittet: permittit M — eciam si: et si U — 23 Psalmista: Psalmus M — 24 non dabit: non dabis M — 25 fluctuacionem: luctacionem M — 26 ne peccet em. sec. MPL: nec peccet U: ne peccaret M — 28 tempus: tempora U — 29 adiutorium: adiutorio M — 30 Deus om. U — 37 propter: super U — Iesus: Iesu MPL — 39 amisisti: admisisti M — 40 in aure melos, in ore mel: in ore mel, in aure melos M

Psalmi »petra⁵¹⁴ refugium erinacis: « Eciam⁵¹⁵ revera ubi tuta firmaque 01
 requies infirmis nisi in vulneribus Cristi Salvatoris? Tanto illic securior
 habito, quanto ille potencior ad salvandum. Fremit mundus, tremat
 corpus, insidiatur dyabolus, non cado. Fundatus enim sum supra
 firmam petram. « *Idem*: » Mundus⁵¹⁶ clamat ego deficio; caro ego inficio; 05
 dyabolus ego interficio; Cristius ego reficio. Quem ergo sequeris, miser
 homo? Ego me convertam ad Iesum nudum, pendentem in cruce. Putas
 126v^a michi requies erit? Utiq̄ non negabit / michi veniam, qui latroni
 obtulit paradisum. « *Idem*: » Aput⁵¹⁷ Dominum misericordia et copiosa
 apud eum redemptio. Prorsus copiosa, quia non gutta, sed unda saguinis
 largiter per quinque partes corporis emanavit. Quid tibi facere debuit
 et non fecit? Illuminavit cecum, solvit vinctum, reduxit erroneum,
 reconciliavit reum. « *Idem in Sermone*: » Exinanivit⁵¹⁸ Cristus semet-
 ipsum formam servi accipiens: filius erat et factus est tanquam servus.
 Nec solum formam servi accepit, ut subesset, sed eciam mali servi, ut
 15 vapularet et servi peccati ut penam solveret, cum culpam non haberet. «
Idem: » Vide⁵¹⁹ nunc opera Domini, que posuit super terram: flagellis
 cesus, spinis coronatus, clavis confossus et affixus patibulo, obprobriis
 saturatus. Omnium dolorum tamen inmemor ayt: Pater, ignosce illis,
 quia nesciunt quid faciunt. « *Idem*: » Quam dulciter,⁵²⁰ Domine Iesu,
 cum hominibus conversatus es, quam habundanter multa et magna
 bona hominibus dignatus es largiri, quam fortiter tam indigna quam
 aspera pro hominibus passus es!. Dura verba, duriora verbera, durissima
 126v^b et horrenda crucis supplicia. « *Idem*: » Frustra⁵²¹ huius seculi sapientes
 de quattuor virtutibus tam multa disputaverunt, quas tamen apprehendere
 omnino nequierunt, cum illum nescierint, qui factus est nobis
 sapiencia a Deo, docens prudentiam, et iusticia, delicta donans, et
 sanctificacio, in exemplum temperancie continenter vivens, redemptio,
 in exemplum paciencie fortiter moriens. « *Idem*: » Quis⁵²² cogitare sufficiat,
 qualiter Dominus prevenit nos, venit ad nos, subvenit nobis? Singularis
 30 illa maiestas voluit mori, ut viveremus, exulare, ut repatriaremur, et usque
 ad servilissima opera inclinata est, ut constitueret nos super omnia
 opera sua. « *Idem*: » Utrumque⁵²³ michi es, Domine Iesu, et speculum
 paciendi et premium patientis. Utrumque fortiter provocat me et ve-
 hementer accendit. «

Et tantum de utilitate et consequenter de toto primo membro quoad
 M 132r singulas eius partes. /

Secundo dixi: in verbo thematis nostri regulat Cristus prepostere
 agendum ad debite ordinandum — ibi » primum regnum Dei«. Circa

01 erinacis: erinacis etc. M — 02 requies: reliqueres U — illic: ille MPL — 03 tre-
 mit: premit MPL — 04 supra: super M — 06 dyabolus ego interficio om. U —
 10 prorsus copiosa: copiosa om. U — 11 Quid: Quod U — 12 et non: quod non
 U — 23 duriora: tunc duriora M — 26 omnino: ammodo U — nequierunt: neque-
 runt U: nequiverunt MPL — 27 iusticia em. sec. MPL: iusticiam UM — 30 pre-
 venit... venit... subvenit... voluit: prevenerit... venerit... subvenerit... voluerit
 MPL — 31 repatriaremur: repatriaremur U — 36 Et tantum: Et sanctum M —
 39 ad debite: ad debite U

01 quod notandum, quod quia status / regni Dei est quietissimus pacis 127r^a
 summa federacione, perfectissimus omnis boni congregacione, deliciosis-
 simus mentis plena consolacione, iocundissimus laudis continua exulta-
 cione, ideo hic in vita monemur ad quattuor primum facienda, scilicet
 05 ad oblacionem pacis federantis, ad optacionem boni consumantis, ad
 pregustacionem potus inebriantis, ad emissionem vocis obsecrantis.

De primo *Deuteronomio XX*: » Si⁵²⁴ quando accesseris ad expugnandam
 civitatem, offeres ei primum pacem. « Dominus igitur veniens ad disci-
 pulos, pacem eis attulit et vicarios suos pacem afferre voluit, *Mathei X*:
 10 » Intranses⁵²⁵ domum, salutate eam dicentes: pax huic domui. « Multi
 tamen eorum pocius sollicitudinem et turbacionem afferunt. Tantam
 enim multitudinem sociorum et equorum habent, quod in magna sol-
 licitudine oportet esse hospites eorum de provisione, sicut patet in
 aticristica et superba constitucione, que habetur *Extra De censibus*,
 15 *Cum Apostolus, ubi dicitur*: » Quocirca⁵²⁶ statuimus, quod archiepiscopi,
 parochias vi/sitantes, pro diversitate provinciarum et facultatibus 127r^b
 ecclesiarum XL vel L eveccionum numerum, episcopi autem XX vel
 triginta, cardinales XXV nusquam excedant, archidiaconi vero quinque
 aut VII, decani constituti sub ipsis duobus equis contenti existant. «
 20 Ecce quomodo ista constitucio sive hoc dogma consonat *legi Mathei X*
 » in quancunque⁵²⁷ autem civitatem intraveritis, non » equitaveritis, «
 et *Mathei ultimo* » euntes⁵²⁸ in mundum universum « etc.! Et de hoc
 potestis videre *collectam, que dicitur communiter Ambrosii, que legitur*
*in Ramis palmarum*⁵²⁹, et *Bernhardum ad Eugenium papam*⁵³⁰. An
 25 Cristus ita equitavit et Petrus ceterique apostoli? Et si non patet illud
 statutum doctrine ecclesiastice contrarium esse? Et per consequens
 statuens et pertinaciter defendens suspecti sunt de heresi. Patet hoc
 ex diffinitione heresis superius data.

De 2°, scilicet quantum ad optacionem consumantis, dicitur *Iosue*
 30 *VIII*, quod » primo⁵³¹ benedixit populo, id est bonum eternum optavit.
 Sic dicitur *3^{ia} Regum VIII*: » Convertitque⁵³² rex faciem suam et bene-
 dixit omni ecclesie Israel. Omnis autem ecclesia Israel stabat. Et ayt
 Salomon: benedictus Dominus Deus Israel. « *Et sequitur in fine ibi*:
 » Stetit⁵³³ ergo et benedicit omni/ecclesie voce magna «.

35 Ecce quomodo hic isti layci benedicebant populum; quo ergo ausu
 audent moderni episcopi inhibere sacerdotibus benedicere populum?
 Contra quos dicitur *XCV di. Olym idem episcopus*⁵³⁴, de quo supra.
In c. sequenti dicitur: » Ecce⁵³⁵ ego dico presentibus episcopis suis atque
 astantibus in altario presbiteros posse sacramenta conficere. Sed quia

01 quod quia: quod om. M — 02 omnis... deliciosissimus: omni bene congregacioni
 deliciosissimus M — 03 iocundissimus... exultacione om. M — 05 optacionem: opoio-
 nem M — 06 inebriantis: inebriantis U — 07 accesseris: accessit M — 08 offeres:
 offerens M — 09 Mathei X: Mathei V U — 12 equorum: quorum U — habent em.:
 habet UM — 13 oportet: hominem M — sicut: sic M — 14 habetur: habentur
 M — 19 existant: existant etc. M — 21 autem om. U — 25 apostoli: discipuli U —
 26 ecclesiastice: ecclesie M — esse om. M — 27 Patet hoc: Patet huius M —
 28 data em.: datam UM — 30 bonum eternum: bona eterna M — 31 Sic: Sicut U
 34 omni bis U — magna: magna etc. M — 37 idem episcopus: quidem episcopi
 M — 38 episcopis suis om. M

scriptum est: presbyteri duplici honore honorentur, maxime qui laborant
 in verbo Dei, predicare eos decet, utile est benedicere, congruum est
 confirmare, convenit reddere communionem, necesse est visitare infirmos,
 orare / pro invalidis atque omnia Dei sacramenta complere. Nemo hinc
 episcoporum invidia dyabolice temptationis infletur vel irascatur, si
 plebem interdum exhortentur presbyteri, si in ecclesiis predicent, si
 plebi, ut dictum est, benedicent. Et en, abnuentibus michi ista sic
 dicam: qui non vult presbyteros facere que iubentur a Deo, dicat quid
 magis Cristo? Aut quid poterit corpori aut sanguini eius anteponi?
 Si presbyter Cristum consecrat, cum in altario Dei sacramenta benedicat,
 benedicere populum non debet, qui Cristum consecrare / non metuit? «
etc., ut ibi. Et de hoc eciam in c. sequenti, ubi dicitur inter cetera: »Pes-
 sime⁵³⁶ consuetudinis est in quibusdam ecclesiis tacere presbyteros et
 presentibus episcopis non loqui, quasi eis invideant aut eos dedignantur
 audire. »Et si aliud aliquid, ut inquit apostolus Paulus, fuerit revelatum
 in iudicio suo, cum tales elegerit sacerdotes.« Recordemur semper,
 quod apostolus Petrus precipit »neque⁵³⁷ ut sitis dominantes in clero«.

127v^b

»Quoniam⁵³⁸ ipsi presbyteri, ut legimus, episcopi nominantur, secundum
 quod dictum est ad episcopum: »noli negligere gratiam, que data est
 tibi per inposicionem manuum ministerii, et alibi ad maiores natu:
 »qui vos posuit episcopos regere ecclesiam suam. Sed oderunt hoc
 superbi sacerdotes in presbyterii nomine, qui nolunt hoc esse, quod
 Cristus, qui discipulorum pedes lavit, qui baptizatus est a Iohanne,
 licet baptizandum se esse a Domino proclamaret.« *Hec ibi et in c. Olym*⁵³⁹.

128r^a

Eadem patet ratio de casibus, quos / dicunt episcopales, de quibus
Gwilhelmus in Sacramentali suo, ubi querit, »quare⁵⁴⁰ superiores sibi
 retinent aliquos casus«, scilicet papa vel episcopus. »Dicit, quod una
 causa est impericia inferioris rectoris, propter quam in arduis negociis
 vel casibus voluit ad episcopos merito habere recursum, Extra De
 penitentiis et remissionibus, Omnis. Alia ratio est, quia quidam sunt,
 quos non odium criminis, sed timor infamacionis, amissio proprii
 gradus ad penitentiam cogebat, et ut superiores sui tales cognoscant,
 in propria persona volunt audire eorum confessiones, ut magis agra-
 ventur, et ipsi cognoscant, quanta fides est in eis super sua contricione
 adhibenda.« Alias, dum ipse sacerdos rite ordinatus sit, et illis causis
 cessantibus, vi potestatis caracteris presbiterialis a quocunque peccato

01 maximo bis M — 04 orare pro invalidis em. sec. Fr.: orare pro validis U:
 curare pro invalidis M — Dei sacramenta: sacramenta Dei M — hinc: hic U —
 05 infletur: impletur M — 07 Et en: Etenim Fr. — 08 dicam: dicta M — vult
 om. U — iubentur: iuventur M — 09 Aut quid: Aliquid U — poterit: poteret U —
 sanguini: signi U — 11 consecrare: secrare U — 12 Et de hoc: Et om. M — eciam
 om. U — inter: in U — Pessime: possint M — 13 consuetudinis est: est om. M —
 14 invideant: invidiant M — dedignantur: dedignentur Fr. — 16 Gaudeat:
 Gaudet U — 18 in clero: in clerum etc. M — 21 tibi per om. U — inposicionem
 manuum ministerii: in posicione manuum misterii U — natu: nata M — 22 Sed
 oderunt: Sed om. U — 23 in: et M — 25 et om. U — 27 Gwilhelmus: Wilhelmus
 M — suo om. U — 28 retinent: retrahent M — Dicit: Dic Gullielmus, cod. Bibl.
 Cap. Prag. N. XI., f. 53v^b — 33 cogebat: cogebant M — et ut: et om. M — 34
 confessiones: confessionem M — 35 super om. M

01 absolvere potest ydoneum, hoc est absolutum denunciare et sibi consu-
 lere. Unde dicitur *Mathei X*: »Et⁵⁴¹ convocatis XII discipulis suis,
 dedit illis potestatem spirituum immundorum, ut eicerent eos et curarent
 omnem langworem et omnem / infirmitatem.« *Et Luce IX*: »Convocans⁵⁴²
 05 autem XII discipulos, dedit illis virtutem et potestatem super omnia
 demonia«, et ut patet *Luce X*, *dixit ad septuaginta duos discipulos*:
 »In⁵⁴³ quancunque civitatem intraveritis et susceperint vos, manducate,
 que apponuntur vobis, et curate / infirmos, qui in illa sunt.«

M 133r

Quos autem iam dicunt casus episcopales, sunt potius seduccionales
 10 et predales, sicut annus eorum iubilaeus potius dicitur annus spoli
 et depredacionis et seduccionis, quia tunc maxime spoliant et seducunt
 homines.

Hic eciam nota de benediccione episcopi symoniaci sive archiepiscopi
 symonie heresi infecti in ordine vel in beneficio comodo, quo dictum est
 15 supra, dum cum manu benedicunt secundum morem ipsorum in plateis
 equitantes vel transeuntes, quod benediccio eorum vertatur in maledic-
 tionem semper comodo, quo dictum est supra. Item nota hic de questori-
 bus sive petitoribus, qui dum venientes ad ecclesiam sive civitatem
 aliquam, inducunt festa sub pena excommunicationis et malediccionis
 20 ad populum congregandum et spoliandum cum eorum falsis et fictis
 indulgenciis, et de / benediccionibus sed potius malediccionibus. Et
 istam materiam possis dilatare, sicut noveris.

128v^a

De 3°, scilicet de pregustacione potus inebriantis, dicitur *Iohannis II*:
 »Omnis⁵⁴⁴ homo primum bonum vinum« dicit per contemplacionem
 25 glorie in via alia modo pregustato. Attendant hic contradictores ewangelli
 verbis et factis, nolentes a populo gustare vinum quod letificat⁵⁴⁵ cor
 hominis germinansque⁵⁴⁶ virgines, quos sapiencia Patris miscuit omnibus
 fidelibus suis, ipsi autem sicut fures quod bonum vinum subtraxerunt
 convivis et vocatis ad »nupcias⁵⁴⁷, quas magnus rex preparavit filio
 30 suo«, et adhuc subtrahunt, et sicut Manichei »saguinem⁵⁴⁸ redempcionis
 nostre haurire omnino declinant« et locionem digitorum et manuum
 loco illius dant. O quam permutacio ista, sed non dextre Dei excelsi
 sed dyaboli sinistri, sicut et illa, quod Innocencius anno Domini CCCCVII
 »constituit⁵⁴⁹ pacis osculum dari loco comunionis«, ut dicitur in
 35 *Cronica Flores temporum*.

Unde *Ezechielis VIII in fine*: »Ecce⁵⁵⁰ ramum applicant ad narea
 suas.« Et ideo maxime frigeffectus est populus cristianus et debilitatus
 cibo et potu subtractis, et omnes pre fame et siti lassati sunt in via,
 ita quod »matribus⁵⁵¹ suis dixerunt: ubi est triticus et vinum?, cum
 40 deficerent quasi vulnerati in plateis civitatis«, *ut Trenorum II*. Cristus
 enim Iesus in nuceis et in convivio corporali mutavit aquam in vinum
 (*Iohannis II*),⁵⁵² ipsi autem econtra in nuceis spiritus et convivio anime

128v^b

02 dicitur: dicit U — 05 discipulos: apostolos U — 06 et ut: et om. U — 08 sunt
 om. U — 10 dicitur om. U — 14 heresi: herese M — 20 fictis: victis U — 21 de
 benediccionibus: de bis U — Et... noveris om. U — 24 dicit om. M — 25 hic:
 hoc M — 28 quod: illud U — 30 saguinem om. M — 33 CCCCVII: CCCC^oVI
 M — 34 pacis osculum: pacem Fl. temp. — 35 Cronica: Caronica U — 37 suus:
 suos M — maxime om. M — frigeffectus: frigescentis M — debilitatus: debilitatur
 M — 38 subtractis: subtractiois U — 39 quod: ut M — 42 Iohannis II: Iohannis
 III M — spiritus et convivio om. U

tunc mutant vinum bonum in aquam manuum. Nonne isti scismatici 01
sunt a factis Christi se dividentes et pertinaciter contradicentes? Ideo
heretici merito appellantur *per Leonem papam*,⁵⁵³ *ut supra*. Est enim
heresis⁵⁵⁴ dogma falsum sacre Scripture contrarium pertinaciter defen-
satum. Et de ista materia comunionis multiplica Scripturam, prout 05
tibi placuerit.

Et quod non debet dari intincta hostia, patet *De cons. di. II Cum*
omne, ubi dicitur: »Illud⁵⁵⁵ vero, quod pro complemento communionis
intinctam tradunt ewkaristiam populis, nec hoc prolatum ex ewangelio
testimonium receperunt, ubi apostolis corpus suum et sanguinem con- 10
mendavit; / seorsum enim panis et seorsum calicis commendacio
memoratur. Nam et intinctum panem aliis Cristum prebuisse non
legimus excepto illi tantum discipulo, quem intincta buccella magistri
proditorum ostenderet.« Sic bonum vinum fuit in primitiva ecclesia
fidelibus propinatum, cum erat ipsis »unum⁵⁵⁶ cor et anima una«, 15
perseverantes cottidie⁵⁵⁷ / in oracione, orantes sicut »veri⁵⁵⁸ adoratores
Patrem in spiritu et veritate«, non confidentes in longis ethnicis oracio-
nibus. Unde dicit *Cyprianus in epistola V*: »Iam⁵⁵⁹, inquit, »predixerat
horam venire Cristus, quando veri adoratores adorant Patrem in
spiritu et veritate«, et implevit, quod ante promisit, ut qui spiritum et 20
veritatem de eius sanctificatione percipimus, de tradicionemque eius
vere et spiritualiter adoremus. Que enim potest esse spiritualis oracio,
quam que a Cristo nobis data est, a quo nobis et sanctus Spiritus missus
est? Que vera aput Patrem precacio, quam que a Filio, qui est Veritas,
de cuius ore prolata est? Ut aliter orare, quam docuit, non ingorancia 25
sola sit, sed culpa, quando ipse posuerit et dixerit: »Reicitis mandatum
Dei, ut tradicionem vestram statuatis.« Oremus itaque, fratres dilectis-
simi, sicut magister Dominus edocuit; amica et familiaris oracio est
Deum de suo ore rogare, ad aures eius ascendere Cristi oracione. Agnoscat
Pater Filii sui verba, cum preces faciamus. Qui habitat intus in pectore, 30
ipse sit in voce. / Et cum ipsum habeamus aput Patrem advocatum
pro peccatis nostris, quando peccatores pro delictis nostris petimus,
advocati nostri verba promamus. Nam cum dicat quia, quecumque
pecierimus a Patre in nomine eius, dabit, quanto efficacius inpetrabimus,
quod petimus Cristi nomine, si petamus ipsius oracione!« *Hec ille.* 35
Et dicit *Crisostomus*,⁵⁶⁰ quod qui non orat sicut Cristus docuit, non est
Cristi discipulus, et quod tripliciter peccat, qui clamorose orat. Et de
illo vide in quinta peticione oracionis dominice.

01 tunc om. U — 02 a factis: a sanctis U — 04 falsum om. M — contrarium om.
M — 05 Et... placuerit om. U: Et de ista materia bis M — 08 pro om. U — 09 pro-
latum: probatum U — 10 apostolis: apostolis suis U — 13 illi: illo Fr. — tantum
om. M — 16 perseverantes: perseverans M — 18 in epistola: in om. M — 20 et
implevit... et veritatem om. M — 21 percipimus: percepimus MPL — tradi-
cionemque: tradicionem quoque MPL — 23 quam que a Cristo em. sec. MPL: quam
a Cristo UM — 24 Que vera: Que vera magis MPL — 26 sed culpa: sed et culpa
MPL — 28 edocuit: et docuit U: docuit MPL — et familiaris: et om. U — 29 ore
om. MPL — 31 Et cum: Cum et Cum U — 35 quod petimus: quod om. U — 38 ora-
cionis dominice: M in his verbis interruptum textum habet; de imaginibus expositio
in hoc codice deest. Continuationem textus in M vide p. 78

01 Non eciam adorantes in ymaginibus, picturis manu factis. De abhomi-
nacione autem et de prohibicione ymaginum et sculptillium est valde
copiosa scriptura in libris Bible, quam scribere de toto esset laboriosum
et prolixum. Ideo quod citaciones aliquod placet hic ponere, ex quibus
05 de facili de ista materia potest inveniri:

quis excogitavit ydola et sculptilia et quomodo habuerunt ortum,
habetur *Sapiencie XIII* post principium, illud enim ad duas lineas
et ibidem ante medium ibi »iniciu⁵⁶¹ enim fornicacionis«. Et *Ysaie XLI*
post principium ibi »confortabit⁵⁶² faber« usque ibi »non⁵⁶² moveatur«. 10
Et *Ieremie VII* circa medium »nonne⁵⁶³ vides« per totum, *Ieremie X* in
principio. *Exodi XXXII*, 3° *Regum XI*, *Iudicum* / *XVII*. *Ysaie L*, *XLII* 120v^a
ante medium ibi »gloriam⁵⁶⁴ meam« et ante finem, et *XLIII* post principium
et *XLV* ante finem ibi »nescierunt«;⁵⁶⁵

de malediccione faciencium sculptilia et de stulticia et derisione
15 colencium habetur *Sapiencie VIII* circa medium usque ad *XIII* usque
ibi »iniciu⁵⁶⁶ enim quasi ad finem per totum, et *Sapiencie XV* post
principium ibi »sed⁵⁶⁷ figulus« usque ad finem. *Ysaie XL* circa medium
ibi »aut⁵⁶⁸ quam ymaginem« usque ibi »non⁵⁶⁹ moveatur«, *Ysaie XLI*
in fine. *Ieremie II* post medium ibi »quomodo⁵⁷⁰ confunditur fur«, *Ieremie X*
20 post principium ibi »lignum⁵⁷¹ est, argentum«, *Ieremie XIII* in fine.
Et *Ezechielis XXI* ante medium ibi »interrogavit⁵⁷² ydola«, *Abacuk II*
in fine, *Exodi XX*, *Deuteronomio V*;

de punicione colencium, scilicet quod coluerunt irrationabilia,
sic puniti sunt per ea, que peccaverant, *Sapiencie XVI* et *XVII* quasi
25 per totum. *Ieremie II* post medium quasi per totum, *Ieremie VIII* in
fine ibi »quare⁵⁷³ ergo«, *Ieremie X* post medium ibi »et⁵⁷⁴ dixit Dominus:
quia dereliquerunt«, *Ieremie IX* in medio ibi »secundum⁵⁷⁵ numerum«,
Ieremie XIII post principium ibi »et⁵⁷⁶ factum est verbum Domini« et
in fine, *Ieremie XVI* ante medium ibi »quare⁵⁷⁷ locutus est Dominus
30 super nos«, *Ieremie XVII* in principio / [*Ieremie XIX* in principio] 120v^b
ibi »quare⁵⁷⁸ fecit«, *Ieremie XXV* post principium ibi »et⁵⁷⁹ nolite ire«,
Ieremie XXXII post medium »et⁵⁸⁰ domus in quarum«, *Ieremie XXXV*
post medium ibi »et⁵⁸¹ nolite sequi deos«, *Ieremie XLIII* in principio
et circa medium ibi »quod⁵⁸² si nos sacrificamus«, *Ieremie L* in principio.
35 *Danielis V* circa finem. *Ezechielis V* post principium »et⁵⁸³ contempsit
iudicia«, *Ezechielis VI* per totum, *Ezechielis XV* per totum, *Ezechielis XX*
post principium per totum, *Ezechielis XXIII* per totum, *Apokalipsis IX*
in fine, *Actorum VII* in fine;

reprehensio ydolorum et colencium, et qui sunt, qui induxerunt
40 populum, sicut sacerdotes avariciam in talibus exercentes et prophete
falsi, habetur *Ieremie II* in principio ibi »audite⁵⁸⁴ verbum Domini«
quasi ad medium capituli, *Ieremie XII* in fine, *Ieremie XXIII* post
principium per totum, *Ieremie LI* circa finem ibi »mons⁵⁸⁵ pestifer«. *Baruch VI*
per totum (et ibi pulvere de sacerdotibus ydolorum cum
45 capitibus et barbibus rasis, sicut iam, ut timendum est, sunt sacerdotes).
Ezechielis VIII post principium (et habes ibi manifeste de pictura parietum
et in fine de osculo pacis) ibi »et⁵⁸⁶ ramum applicant ad nares suas«

totus textus deest in M — 04 <ci>taciones suppl.; possibile etiam <tes>taciones

130r^a etc., *Ezechielis* / *XIII* post principium (ibi habes, quomodo est scanda- 01
lum), *Ezechielis XVI* per totum (et ibi habes, quod debet lapidari meretrix
et lupanaria eius destrui) post medium ibi »et⁵⁸⁷ lapidabunt te« (et ex
illo habet ortum forte, quod dicitur, quod sacerdos adhuc debet lapidari).
Et *Danielis XIII* per totum; 05

de ydolis et ydolaticis *I Corinthiorum XIII* et *X. I Regum XV*;
de destructione ydolorum vide *Liram Exodi XXIII* de combustione
vituli conflatilis et *4^a Regum XVIII* in principio et circa medium. Et
LXIII di. § Verum, ubi dicitur: »Scripturaque⁵⁸⁸ divina dicit, quod
postquam Ezechias dissipavit excelsa et contrivit statuas et succidebat 10
lucus et fregit serpentem eneam, quem fecit Moyses; videlicet, quia
Dominus illum serpentem Deus fieri iusserat, ne serpentina morte
populus interiret, cum tamen ipsum populus colere et venerari ceperat,
idecirco destruxit iste, quod iubente Domino fecerat ille. Ac per hoc
magna auctoritas ista habenda est in ecclesia, ut si nonnulli ex prede- 15
cessoribus nostris fecerunt aliqua, que illo / tempore potuerunt esse sine
culpa, et postea vertuntur in errorem et supersticionem, sine tarditate
aliqua et cum magna acutoritate a posteris destruantur. « Et *4^a Regum*
XXII et *4^a Regum V*, ubi fecit Hyeu merdatorium vel cluacam de
domo Baal,⁵⁸⁹ et *3^a Regum XVIII* circa finem occisi sunt prophete 20
Baal;⁵⁹⁰

et nato Cristo corruerunt ydola, ut in *Cronica*. Et cum intravit
Egiptum, ut *Ysaie XIX*, sic cum Christus intrat in animam, dimittit
homo alia mendicata suffragia, ut *Ysaie XVII* et *Canticorum V*. Item
Danielis XIII et *primi Machabeorum II* post principium de subtractione 25
deorum. *Genesis XXXI* circa medium et *Iudicum XVIII* ante finem;

de vera ymagine *Genesis I* et *IX*. »Facies⁵⁹¹ enim adinstar celestis
pulchritudinis facta fedari non debet«, *C. de penis, Si quis in metallis*.

de persecucionibus, quas passi sunt, qui simulacra et sculptilia
inpugnaverunt, habetur *Ieremie XI* circa finem ibi »tu⁵⁹² autem, Domine, 30
demonstrasti michi«. Et *Actorum XIX* circa medium,⁵⁹³ *Danielis XIV*,
ubi Daniel destruxit ydolum Bel et draconem et ideo missus est in lacum
leonum.⁵⁹⁴ Et *Actorum XVI* circa medium de spiritu phytónico.⁵⁹⁵ Etc.

130v^a Si etiam bonum vinum fuit in ecclesia primitiva fidelibus propinatum, /
dum erant⁵⁹⁶ cottidie frangentes panes circa domos et quottidie sumebant 35
cibum cum graciaram accione, non autem valet illacio: »ibi non dicitur
expresse de potacione sive bibicione, ergo non biberunt«, quia iste est
modus loquendi Scripture sacre, quod sub nomine conestionis panis
sive cibi totam et integram intelligit refeccionem, licet etiam
de potu expresse non exprimat. Ad hoc habetur *Luce XI*, ubi dicitur: 40
»Et⁵⁹⁷ cum loqueretur, rogavit eum quidam pharyseus, ut pranderet
apud se. Et ingressus recubuit.« Ecce nulla fit mencio de potacione,
»ergo non biberunt« non sequitur. Similiter *Luce VII* dicitur: »Roga-
bat⁵⁹⁸ autem illum quidam phariseus, ut manducaret cum illo«, et
non sequitur »ergo non bibit«. Et quod illud sit verum, patet manifeste 45

28 Si quis in metallis: Si quis in metallum *Cod.* — 34 a verbis Si etiam iterum *M*
incipit; cf. p. 76 — Si etiam: Sic etiam *M* — ecclesia primitiva: primitiva ecclesia *M* —
39 intelligit *om.*, *U* — 40 non *om.*, *U* — Ad hoc: Adhuc *U* — 43 dicitur *om.*, *M*

01 *Marci XIII*, ubi dicitur: »Et⁵⁹⁹ manducantibus illis accepit Iesus
panem« etc., ubi Marcus nullam / mencionem expresse facit de bibicione **M 134r**
facta in cena agni paschalis tipici, et tamen planum est, quod biberent,
utque *Luce XXII*, ubi dicitur primo: »Desiderio⁶⁰⁰ desideravi hoc
05 pascha manducare vobiscum« etc., et sequitur: »Et⁶⁰¹ accepto calice
gracias egit et dixit: Accipite et dividite inter vos.« Et tunc sequitur:
»Et⁶⁰² accepto pane gracias egit« etc. Et quia / Lucas posuit expresse, **130v^b**
Marcus totum sub uno intellexit, sic *Iohannis VI* expresse ponitur de
manducacione et de bibicione (et hoc aliquociens), et ideo concludendo
10 in fine dicit: »Qui⁶⁰³ manducat hunc panem, vivet in eternum« intelligit
eomodo, quo prius dictum est ante. Iste est enim modus loquendi
vulgaris et communis, ut cum quis bene comedit et bibit cum aliquo,
dicit »quam bene comedi cum isto«, vel si interrogatur ab aliquo
»ubi fuisti?«, respondet »comedi cum isto«, et planum est, quod intelligit
15 etiam, quod bibit cum eo, licet non sic exprimat. Sic istomodo quasi
vulgari loquitur sacra Scriptura et maxime ewangelium Cristi, secundum
quod dicit *Lyra* in multis passibus super ewangelio et maxime super
Iohanne; ideo *Lyra Iohannis VI* super illo »panis, quem ego dabo« etc.
dicit, quod »postquam⁶⁰⁴ egit de pane spirituali, quod est verbum, hic
20 agitur de pane spirituali, quod est sacramentum«. Totum autem et
integrum sacramentum et totam eucaristiam communiter doctores
vocant, et est sub utraque specie contentum, ut *Guilhelmus de Monte*
*Lauduno in Sacramentali suo*⁶⁰⁵ et *XXIII di. Accolitus in fine, ubi dicitur*, **131r^a**
quod »accolitus⁶⁰⁶ accipiat urceolum vacuum ad suggerendum vinum
25 in eucaristiam sanguinis Cristi«. Et si sub nomine panis sive manducacionis
panis non intelligeretur potus, tunc Christus diminute et insufficienter
docuisset orare, cum dixit *Mathei VI*: »Sic⁶⁰⁷ ergo orabit: Pater noster,
qui es in celis« etc., et sequitur »panem⁶⁰⁸ nostrum supersubstantialem
da nobis hodie«, ubi manet potus tunc? Igitur »excusaciones⁶⁰⁹ sunt, ca-
30 villaciones sunt, subterfugia sunt!«

Item dicit glossa super isto »qui^{609a} manducat hunc panem«; glossa:
»scilicet⁶¹⁰ 'digne'«, »vivet^{609a} in eternum«, et tamen »digne« non ponitur
ibi *Iohannis VI*, sed in *Paulo I Corinthiorum XI*.⁶¹¹ Si ergo illud Pauli
dictum, scilicet »digne« subintelligitur, quod ille expresse posuit, sic
35 subintelligetur de calice, quem idem etiam expresse nominavit et dicit
sumendum esse.

Istud autem hodie valde alienatum et ablatum est iuge sacrificium.
Unde dicitur in *Summa sacrificiorum c. Hoc quocienscunque feceritis*,^{611a}
quod in primitiva ecclesia omnes, qui intererant officio misse, tam layci
40 quam clerici, communicabantur. Et istud duravit usque ad Cletum
papam. Post / ea statutum fuit omnibus diebus dominicis communicare, **131v^a**

02 facit: fecit *M* — 04 utque: ut patet *M* — Desiderio *om.*, *M* — hoc *om.*, *U* —
09 et ideo: et *om.*, *M* — 10 dicit *om.*, *U* — 11 est enim: est *om.*, *U* — 12 vulgaris:
vulgaris *U* — 16 vulgari: et vulgari *M* — 17 ewangelio: ewangelis *M* — 18 etc.
om., *M* — 19 quod est verbum: qui est verbum *Lyra* — verbum: verbum Dei *U* — hic
agitur: hic *om.*, *U*: hic consequenter agit *Lyra* — 20 et integrum: et *om.*, *M* —
24 accipiat: accipiet *M* — urceolum: aureolum *U* — 25 manducacionis: man-
ducacione *U* — 26 intelligeretur: intelligitur *U* — 28 qui es in celis *om.*, *M* —
32 scilicet *om.*, *M* — 33 in Paulo: in plano *M*

M 134v et qui non communicaverunt, / ab ingressu ecclesie suspendebantur. 01
Unde De cons. di. II dicitur: »Peracta⁶¹² consecratione omnes communi-
cent, qui noluerint ecclesiasticis carere liminibus. Sic enim eciam apostoli
statuerunt et sancta Romana tenet ecclesia.« Postea a Fabiano papa
institutum fuit ter in anno communicare, scilicet festo Natalis, Pasce 06
et Pentecostes. Et quia homines adhuc negligentes erant, Innocencius III
statuit adminus semel in anno, videlicet in festo Pasce communicare,
ut Extra De penitentiis et remissionibus, Omnis utriusque sexus.⁶¹³ Si
igitur homo sentit in statu primitive ecclesie, communicet frequenter etc.,
ut ibi. Ecce impletum dictum Cristi de temporibus novissimis, quoniam 10
»superhabundabit⁶¹⁴ iniquitas et refrigescet caritas multorum.« Et
iterum: »Putas⁶¹⁵ veniens filius hominis inveniet fidem super terram?«

De quarto, scilicet de emissionem vocis obsecrantis, dicitur I Thymotei III:
»Obsecro⁶¹⁶ igitur primum fieri obsecrationes, oraciones, postulaciones,
graciarum acciones pro omnibus hominibus.« Et de ista materia pertinet 15
alibi tractare et dicere.

Et ideo tantum de isto 2° principali.

131v* Tercio dixi, quod Cristus stimulat indigne presumentes ad stren/nue
operandum ibi »et iusticiam eius«. Pro quo notandum, quod iusticia
est virtus generalis, comprehendens totius animi rectitudinem, que 20
consistit in debita ordinatione hominis ad Deum, ad se et ad proximum.
Bernhardus: »Habemus⁶¹⁷ ante nos priores, post nos minores, a dextris
amicos, a sinistris inimicos. Reddamus igitur singulis, quod suum est:
prioribus obedienciam, minoribus doctrinam, amicis leticiam, inimicis
pacienciam.« 25

In quantum ordinat hominem in Deum, continet in se virtutes
theoloycas: quia enim Deum cognoscimus, iustum est, ut et credamus —
ecce fides. Quia vero ipsum fidelem credimus, iustum est, ut in ipsum
speramus — ecce spes. Et quia multa bona ab eo accepimus, iustum est,
ut ipsum super omnia diligamus — ecce caritas.

2° continet iusticia virtutes ordinantes hominem ad seipsum: 30
cognoscentes enim nos a viciis inpugnandos, iustum est, ut eisdem
per fortitudinem resistamus — ecce fortitudo. Et sic de aliis.

Tercio continet virtutes, hominem ad proximum ordinantes, sicut
est amor proximi, equitas, felicitas et misericordia in pauperes etc. 35

Item sciendum, quod est quedam iusticia vendita, quedam
131v^b superflua, / quedam remissa, quedam diminuta, quedam perfecta et
superhabundans: vendita est mercenariorum, latronum, furum, symonia-
corum, de quibus Augustinus VIII q. I: »Sunt⁶¹⁸ in ecclesia quidam
prepositi, de quibus Paulus apostolus Phylipensium II dicit: »Sua 40
M 135r querentes, / non que Iesu Cristi. Quid est »sua querentes? Non Cristum

04 tenet om. U — ecclesia: ecclesia etc. M — 07 adminus: audimus M — 12 terram:
terra etc. M — 14 primum om. U: primum omnium Vulg. — 15 hominibus: homini-
bus etc. M — 19 et iusticiam: et om. U — 23 igitur: ergo M — 25 pacienciam:
pacienciam etc. M — 30 ut ipsum: quod ipsum U — 32 nos: vos M — 40 Phylip-
ensium: ad Philipenses M — 41 non que: non que sunt U

01 gratis diligentes, non Deum propter Deum querentes, temporalia
comoda consequentes, lucris inhyantes, honores ab hominibus appetentes.
Hec quando amantur a preposito et propter hoc servitur Deo, quisquis
talis est, mercenarius est, inter filios eius se non computet. « Hec ibi. Unde
05 » si⁶¹⁹ conferens spirituale non confert pure et principaliter propter Cri-
stum, sed propter aliam causam temporalem, utputa propter pecunias,
consanguinitatem, obsequium, preces carnales, favorem patrie vel ligwe,
timorem, adulacionem, mendacium, lenocinium vel cuiuscunque peccati
causa vendit et dando causam aliunde ascendendi facit recipientem
10 furem et latronem et per consequens sue damnacionis participem, quia
ascendens aliunde quam per hostium, quod est Cristus, / est fur et 132r
latro, Iohannis X, nec acquirit sibi aliquod ius sive tytulum, et licet
recipiens finem intendebat bonum, utputa predicare, ruinam ecclesie re-
formare, et bona multa facere, si tamen in querendo non procedit per
15 debita media, sed per paciones, soluciones, preces carnales, obsequi-
um, adulaciones principum, promociones, et conferens, ut sic eciam
sibi confert, nec confert tytulum, nec ille ex tali collacione aliquod ius
acquirat. « Hec in Speculo aureo.

Unde querit Iohannes Andree De clericis non residentibus c. unico
20 I. VI in glossa penultima: »Quid⁶²⁰ dices, ordinacio est in ecclesia, qui
vadit ad talem horam tantum habebit, vadit canonicus ad horam
principaliter pro denario, nunquid symoniam committit? Solucio dic
secundum Hostiensem, qui hoc notat De verborum significato, Olym,
quod tales graviter peccant et mentalem symoniam committunt, ut ibi.
25 Sic dicitur De cons. di. I. Sufficit, item quod »qui⁶²¹ pro pecuniis aut
adulacionibus secularium una die presumunt plures facere missas, non
existimo evadere dampnacionem«. Hec ibi. Quid ergo illis, qui obligant se
ad XXX requiem pro certa quantitate / peccunie? 132v

Unde secundum Henricum Boechium Extra De prebendis et dignitatibus,
30 Significatum: »Si⁶²² queratur, utrum sacerdos possit exigere vel recipere
pecuniam vel aliquid temporale pro celebrando divina, distingwe:
aut ex convencionem possit recipere vel pacto, aut citra convencionem
vel pactum. In primo casu refert: aut sacerdos tenetur ex debito officio
ad missam seu exequias aut alia divina officia celebranda, et tunc exigere
35 aut recipere aliquid propter hoc symoniacum est, ut I q. III Vendentes;
aut non tenetur ex debito officio vel huiusmodi divina officia cele-
branda, et tunc aut habet beneficium ecclesiasticum, / et tunc non M 136v

03 amantur: amator M — 04 inter: et inter U — 06 utputa: utpote U —
07 consanguinitatem: consanguineitatem M — 08 adulacionem: adolacionem M —
mendacium: mendacii Speculum — 09 causa om. U — et dando: vel dando U — ascen-
dendi: ascendi U — 12 sibi tytulum om. U — 13 utputa: utpote U — 14 in
querendo: in acquirendo Speculum — non procedit: non procedat U: non incedit
Speculum — 18 in: ex M — 23 secundum om. U — De verborum significato: ubi
sicut U — 24 mentalem: commentalem U — 25 di. I.: di. II. U — 26 una die: unam
diem U — presumunt plures: plures presumunt U — 27 Hec ibi: Hoc ibi U —
31 aliquid: aliquod M: aliud Boechius — 33 vel pactum: aut pactum M: vel
bis U — 34 seu exequias: vel exequias Boechius — aut alia: vel alia M: sive alia
Boechius — 35 aliquid propter hoc: propter hoc aliquid U — est: esset Boechius —
36 divina officia: officia divina M — 37 habet beneficium ecclesiasticum: habet
officium beneficium ecclesiasticum M